

QITÉBXANA HAWARÉ
HEJMAR

1

RÊZANA ELFABÊYA QURDÎ

NOTE SUR L'ALPHABET KURDE

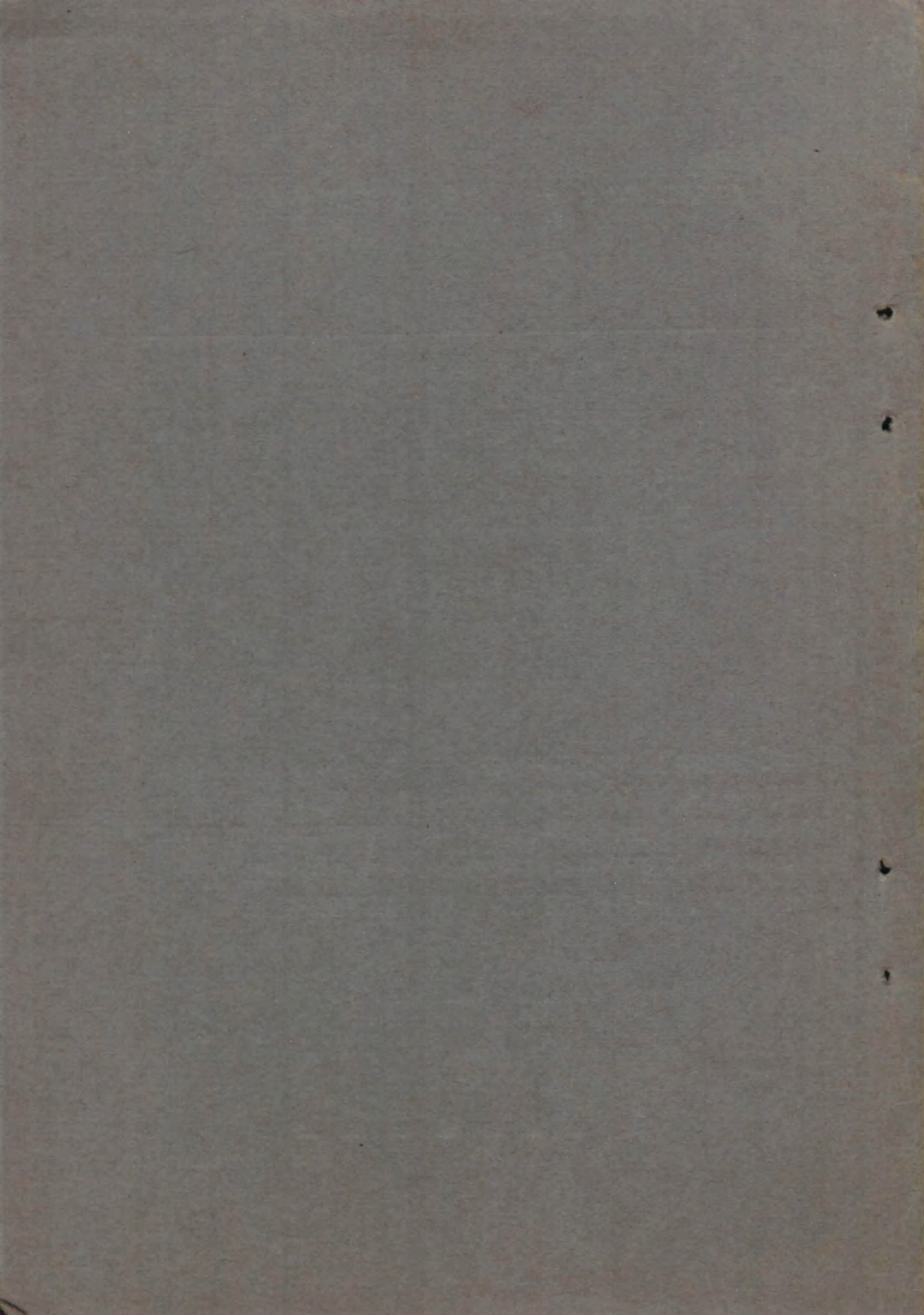
Mir Hereqol Azizan

Çapxana Tereki

ŞAM

1932

br.k.l. l.h.

QITÊBXANA HAWARÊ

HEJMAR

1

RÊZANA ELFABÊYA QURDÎ

NOTE SUR L'ALPHABET KURDE

Mir Hereqol Azizan

ÇAPXANA TEREKÎ

ŞAM

1932

Êsgolinç

Di hejmara hawarê a pêşin de me rêzana elfabêya qurdî bi çend zmanan da bû zanîn.

Bi qem û zêde qirina tiştinen hûriq me ew êxistinav vê qurazeyê û di şiqelê qitêbê de ji nû ve dan çap qirin.

Jû pève li paşya qurazeyê hin bendên qicîq bi her du texlit herfan êxistine. Da qo xwendevanên me bi berhevadanîna wan bê dişwari elfabêya qurdî biqarin fêr bibin.

Şam : 25 Gulan 1932

Elfabêya Qurdî

BI NAVÊ YEZDANÊ PAQ Ê DILOVAN Û MIHRIVAN

Elfabêya qurdî ji sih û yeq herfan hevedudanî ye:

a b c e ç d i g h x ê j î k q u
l m n o p r s ş t û f v w y z

Herf di dengdayîyê de du texlît in: dengdêr û dengdar.

Dengdêr ew herf e qo dixwedeng e, û dengê wê bi serê xwe derdiqeve û dengê dengdaran derdixîne, û didêre.

Dengdar ew herf e qo dixwedeng e, lê belê dengê wê bi serê xwe û bê ariqariya dengdêrê dernaqeve.

Di zmanê qurdî de heşt dengdêr hene :

a e i ê î u o û

Lewre qo di denganiya qurdî de dengdêreq geh qin û geh drêj nabe dengdêrên qurdî di drêjahiya dengên xwe de liserseqinî ne : qin û drêj in.

Dengdêrên qin : e i u

e - der دَر şer شَر ser سَر

i - qin كِن din دِن bin بِن

u - qurd كُرْد qur كُر qul كُل

Dengdêrên drêj : a ê î o û

a - av آف sar سَار bar بَار

ê - dêr دِير şêr شِير mêr مِير

i - tîr تير ziv زيف şiv شيف

o - dor دور sor سور qor کور

û - qûr کور şûr شور dûr دور

Di zmanê qurdi de bist û sê dengdar hene :

b - bar بار bav باف ban بان

c car جار can جان cûn جون

ç - çar چار çûn چون çem چم

d - dar دار dîn دین kadi قاضي

g - gav کاف giş گش garan گاران

h - him هیم hêja هیزا halan مالان

x ■ - xanî خانî xwarin خواران xer خیر

j - jin ژن jor ژور jazi ژازی

k - kîr قیر kenc قنج keli قلی

q - qa کا qer کر qom کوم

l - lo لو law لاو lez لێ

m - mar مار mêj میژ maq ماک

n - nan نان nerm نرم nas ناس

p - par بار por پور pehn پهن

r - rê ری rû رو reş رێش

s - sar سار sebat ثبات sofi صوفي

ş - şor شور şev شف şa شا

t — tēr تیر taket طاقت tūj توژ

f — fanos فانوس filan فلان find فند

v — vaji وازی vala قالا virni ثرنی

w — war وار weris وریس weq وک

y — yar یار yeq یک یاری

z — zor زور zabit ضابط nafiz نافذ zen ظن

Ji van pève du herfèn biyanî hene qo bireq ji qu-rdan wan dibêjin. Lewre qo ew herfèn ha di eslèn xwe de ne qurdî ne me ew ne êxistine nav elfabêya xwe.

Ew ji (ح) û (غ) ne. Me ew du herf bi danîna du dekan ser «h» û «x»nişan qirine .

h — hal حال x — xar غار

Qo ev du dek qetin ev herfèn ha vedigerin ser herfèn qurdî û dibin «h» û «x» .

Ji xwe piraniya qurdan şîna (غ) (خ) dibêjin :

xeyîdîn غییدین xeyîdîn خییدین

Ev du dekèn ha di denganiya zarè nivrowî de ser hin herfèn din jî tèn danîn .

L'Alphabet Kurde

L'alphabet Kurde se compose de (31) lettres :

a b c e ç d i g h x ê j î k q u l
m n o p r s ş t û f v w y z

LES VOYELLES

La langue Kurde possède 8 voyelles :

a e î ê î u o û

Comme dans la phonétique Kurde un son de voyelle émis d'un même point de l'organe d'articulation ne peut pas être tantôt bref et tantôt long, les voyelles Kurdes sont stables dans la durée de leurs sons, elles sont brèves ou longues et ne varient jamais comme en français. Par conséquent les voyelles brèves ne deviennent jamais longues et les longues ne deviennent jamais brèves.

Les voyelles brèves sont : e î u

Les voyelles longues sont : a ê î o û

Voyelles brèves :

E — se prononce comme dans le mot (dette), mais plus fermé et tout à fait bref.

I — ressemble un peu aux (i) de (guirlande) et de (litre) mais plus fermé et tout à fait bref, comme le (e) final des infinitifs allemands : kommen, gehen, streiken, essen etc.

U — peut être considéré comme composé d'une consonne et d'une voyelle, amalgame du « w » avec le « i » : swind-sund xwirdeq - xurdeq.

Voyelles longues :

A — est toujours long, comme dans les mots : pâle, âne. Il correspond donc à un « â » français et aux « a »

des mots allemands suivants : machen, sprache, plural.

È — est toujours long, comme le «ai» ou «ei» français: chair, laine, peine. ainsi que les (e) des mots allemands comme : jemand, jener, einige .

i — se prononce comme le(i) du mot (epître) mais encore plus allongé .

O — se prononce toujours long comme le (o) du mot (rôle).

ù — c'est le(ou) français ou le (u) allemand qui se prononce toujours long comme dans le mot (la cour)

Particularité du (è) Kurde - le (è) Kurde change de prononciation devant le (a) et le (è) quand ces deux lettres sont accidentelles. Dans ce cas il est prononcé comme un (i) mais un peu moins aigüe .

ortographe	prononciation
Pè : pèyè min	pîyè min
Dè : dèya min	dîya min

LES CONSONNES

Des consonnes Kurdes les quatorze suivantes ont les mêmes sons que les consonnes françaises :

b d h j l m n p r s t f v z

H — le (h) en Kurde est toujours aspiré comme dans les mots : le hameau , le haricot. Plûtôt comme le (h) allemand et anglais : haben, I have

C — équivaut en français à (dj) comme : Djidde , Djehel - Druze .

Ç - corrspnd à (tch) comme dans le mot (Tchécoslovaquie)

G - ne diffère pas du (g) français qui vient après les voyelles (a,o,u) garçon, goudron, guirland . Tout à fait le(g) allemand

X - c'est le (x) grec où le (ch) , allemand : Buch. Il est souvent designé dans les écrits français par un (kh) Bedir-khan .

K - c'est un (c) français, un peu fort , tel qu'on le prononce dans les mots suivants : cristal, café , cable, coran, qui s'écrivent dans l'ortographe allemande par le (k) que nous avons adopté : kristal , kaffe , kabel , koran .

Ş - c'est le (ch) français : chambre, chaise , bouche .

W - c'est le (w) anglais : whisky , tramway .

Y - est toujours consonne et n'est jamais voyelle , il corespond en français au son du (l) mouillé comme dans le mot (mouillé) Ainsi que dans les mot anglais : yes, year, yollow .

«'» - Dans l'alphabet Kurde le traima est un signe ortographique qui se pose principalement sur les consonnes (h) et (x) .

Ĥ - donne le son du (ح) sémitique, consonne spirante

Ķ - donne le son du (g) grec et du(غ) arabe.

Comme on le verra plus tard le traima pourra servir aussi pour exprimer quelques nuances phonétiques dans le dialecte du sud.

کوردجه الفبا

کوردجه الفبا (۳۱) حرفدن مرکبدر .

a b c e ç d i g h x ê j î k q u l
m n o p r s ş t û f v w y z

بو حرفلردن (۸) ی صدالی (۲۳) ی صدامسزدر .

a e i ê î u o û صدالی حرفلر :

کوردجه ده صدالی حرفلرک امتدادی ثابتدر . چونکه عینی مخرج صوتیدن چیقان بر صدالی حرف گاه اوزون و گاه قیصه او فوناماز . بنا برین صدالی حرفلر قیصه و اوزون اولقی اوزره معین ایکی غروب تشکیل ایدرلر .

e i u قیصه صدالی حرفلر :

a ê î o û اوزون صدالی حرفلر :

قیصه صدالی حرفلر :

e — تور کجه الفباده کی (e) نک مقابلیدر . (ermek. germek)

کلمه لرنده اولدینی کچی

i — تور کجه ده کی نقطه سز (i) د .

u — (w) صدامسز حرفیله (i) صدالی حرفنک امتزاجندن وجوده

کلن بر صدایی افاده ایدر . sund

اوزون صدالی حرفلر :

(a) — (kâtip) کلمه سنده کی اوزون (a) در .

ê — (ergeç) کلمه سنده کی (e) لرک اوزون اولارق تلفظنه معادل

برسس ویریر . فرانسزجه (peine) کلمه سنک (ei) مسیدر .

î — (tiz) کلمه سنده کی تورکجه الفباده (i) ایله کوسنریبلن ونقط
 دائماً اوزون او قونان بر (i) در •

û — (duradur) کلمه سنده کی اوزون (u) در •
 صداسز حرفلردن •

b c ç d h j l m n p r s ş t f v y z

تامیله تورک الفبا سنده کی حرفلرک سسلرینه مالکدرلر •
 متباقی صداسز حرفلر :

g — (geldim) کلمه سنده کی (g) در •

k — (kar) کلمه سنده کی (k) نک دها کریدن تلفظنه تقابل ایدر •

q — (kâzim) کلمه سنده کی (k) نک برآز قالین تلفظنه معادلدر •

فرانسزجه (quatre) کلمه سنده کی (qu) سسیدر •

x — عربلرک (خ) سسنگ عینیدر •

w — انکلزجه (w) در (Whisky, Tramway) تورکجه

املاده (vasl) شککنده یاز یلان کلمه ده کی (v) بی عربلرک تلفظلری
 کبی •

بعض مناطقه کوردلر (ح و غ) ی ده تلفظ ایلمکده درلر •
 بو حرفلر کوردجه ده مبادلاری اولان حرفلرک اوزرینه ( ) اشارتتک
 وضعیله والفبا خارچنده اولق اوزره شوصورتله کوسنریشدر •

غ = x xeyidin غیبیدین
 ح = h hal حال

نقطه سز (i) و اشارتلی (g) تدارک اولنه مدیغندن اشبو تورکجه عبارله

الفبا رهبری بالضرور اسکی حرفلرله ترتیب ایدلشدر •

الاحرف الهجائية الكردية

تتألف الاحرف الهجائية الكردية من احدى وثلاثين حرفاً:

a b c e ç d i g h x è j î k q u l
m n o p r s ş t û f v w y z

• الثانية من هذه الحروف صوتية والاخرى صامتة

ان الحرف الصوتي في اللغة الكردية لا يكون احياناً قصيراً واهياناً

• ممدوداً انما يكون اما قصيراً واما ممدوداً بصورة مطردة

فالأحرف الصوتية القصيرة هي :

e - هي ما تقابل الفتحة في اللغة العربية كالفتحة من كلمة : (بِلْ - bel)

der , ser , qer

i - هي ما تقابل الكسرة في اللغة العربية كالكسرة من كلمة

qin , bin (من min)

u - لا يصح مقابلة هذا الحرف بالضمة تماماً فهو يقارب الضمة بلفظه

(كُرْدْ - qurd) gur , guvastin

والاحرف الصوتية الممدودة هي :

a - هي ما تقابل الالف الممدودة (آس - as) awa , av

ê - هي ما تقابل الياء المستعملة في الكلام العامي ككلمة (خير) وهي

لا توجد في اللغة العربية الصحيحة : dêr , zêr , nêr

î - هي ما تقابل الياء الممدودة بلفظها العربي الحقيقي (جديد cedit)

zîn , şîn

û - هي ما تقابل الواو الممدودة بلفظها العربي الحقيقي (نور nûr)

dûr , : ût , qûntar

o - لا يوجد لها مقابل في اللغة العربية وهي تقابل ال (o) الفرنسية وتلفظ دوماً ممدودة ولا توجد بحالة قصيرة .

والاحرف الصامتة هي كما يأتي :

b ب c ج c چ d دض g كك h ه x خ

z ژ k ق q ك l ال m م n ن p پ r ر

s ص صث ş ش t ت ط f ف v ف w و y ي z ز ذ ظ ض

بما انه لا يوجد في اللغة الكردية حروف (ض ، ص ، ط ، ث ، ظ ، ذ)

لذلك في الكلمات التي اخذها الاكراد من اللغة العربية ، بلفظ حرف (ض)

مثل (د) و (ص ، ث) مثل (س) و (ط) مثل (ت) و (ذ ، ظ) مثل (ز)

لقد دخل على اللغة الكردية من اللغات الاجنبية زيادة على حروفها حرف

الحاء والغين في بعض انحاء البلاد الكردية . فلذلك اعطينا لهذه الحروف

الصور الآتية :

hal - حال ح = h

xar - غار غ = x̄

الفبای کردی

الفبای کردی از سی و یک حرف ترکیب میشود :

a b c e ç d i g h x è j i k q u
l m n o p r s ş t û f v w y z

• هشت حرف از آنها باصدا و بیست و سه حرف بی صدا هستند .

• در زبان کردی حرف باصدا گاهی کوتاه و گاهی دراز نمیشود .

• بدین جهت حرفهای باصدا دو قسم اند . کوتاه است و دراز .

حرفهای باصدا و کوتاه :

e — مقابل فتحة است: پَر per

i — مقابل کسره است فارِس faris

u — این حرف بلکه نزدیک ضمه است ولی در حقیقت ضمه نیست :

کرد qurd کُل gul

حرفهای باصدا و دراز :

a — مثال (آ) در کلمه (آمدن) ameden

ê — مثال (ی) در کلمه (دیر) dêr بآنصورت که کردها تلفظ

میکند .

î — مثال (ی) در کلمه (شیر) şîr

û — مثال (و) در کلمه (روز) rûz

o - مثال (او) در کلمه، (او) ضمیر شخصی (پوران) poran

حرفهای بی صدا از این قرارند:

b ب c ج چ d دض g گ h ه x خ z ژ
 k ق q ك l ال m م n ن p پ r ر s س ص ش
 ş ش t ت ط f ف v ف و w و y ی z ز ظ ض

در زبان کردی حرفهای (ض ص ش ط ظ ذ) علیحده وجود ندارد.

بدین جهت برای آنها حرفهای جدیدی معین نشده است.

بعض کردها حرفهای (ح) و (غ) را تلفظ میکنند و آن حرفها بدین

شکل نوشته میشود:

hal حال

ح h

yeḫma یغا

غ x

Du Egîd

دُ اَکِید

Du egîd çû bûn serê welêt û dîl qeti bûn. Gava
 کاشا . کتیبون دیل و ولیت شری بون چو اَکِید دُ
 ew birin nav qoma dijminan, serên xwe dan
 دان خوه سرین دژمنان کوما ناڤ بون او
 ber xwe.

• خوه بر

Seh diqirin qo Qurdistan winda bûye, esqerê
 عسکری بویه وندا کردستان کو دکرن صح
 qurda şîqestine, revîne û sereqên wan hatine girtin.
 گرتن هاتنه وان سرکین و رشینه شکستنه کردان

Her du egîd li ser van xeberî n tehl digirriyan
 دگَرییان تَحل خَبرین تان سر ل اَکِید دُ هر
 û yeqî ji wan digot:

دگوت وان ژ بکی و

—çikas ez têşihim, birîna min çikas dişewite.

دشوته چقاس من برینا تیشهم از چقاس

Ê din digot:

دگوت دن ئی

—Stran vemirî, govend seqiniye. Min ji divê

دشی ژي من سکینیه گوئشد شمري ستران

ez bi te re bimirim, lè di mala min de jin ù
 و ژن ده من مالا در لی بمرم ره تَبِ از
 zarowèn min hene. bê min dê perîšan bibin,
 بین پریشان دی من بی هنه من زاروین

—Pîreq ji bo min çi ye? Zaro ji bo min

من بو ژ زارو ؟ به چی من بو ژ پیرک —
 çi ye? pîreqe billutir di dilê min de rabûye.

رابویه ده من دلی در باندتر پیتکه ؟ به چی
 Pîreq û zaro heqe birçî ne, berde bila herin

هرن بلا بده ، نه برچی هکه زارو و پیرک
 bigerin, welatê min, welatê min winda bûye.

• بویه وندا من ولاتی ، من ولاتی بگرن

—Bra hêviyeq ya min ji te heye, heqe ez

از هکه ، هه به ته ژ من یا هئیک برا —

niho mirim, laşê min bi xwe re bibe, û min
 من و بیه ره خوه ب من لاشی سرم نهو
 li erdê Qardistanê veştre.

• شیره • کردستانی اردی ل

Qolosê min dane ser sînga min , tîfînga min

من تنگکا ، من سینگکا سر دانه من کولومی
 bide destê min û xencera min bêxe ber piştâ min.

من پشتا بر بیخه من خنجرا و من دستی بده

Ez dixwazim wisa raqevim û bibihîzim , weq

وک ، بهیزم و راکم و سا دخوازم از

nobetadreq di gorinè de , heta qo dengè topan û şehîna
 شهبنا و طوپان دنکی گۆختا ده گورنی د نویتدارک
 hespan bèn .

• بین هسپان

Dema reprepa hespèn egidèn qurdan di ser tirba
 ترپا مر د کردان اگیدین هسپین رپرپا دما
 min re biborin û dengè tîfing û topan bèn , ez bi çeqên
 چکین بـ از ، بین طوپان و نفنک دنکی و بیورن ره من
 xwe ve ji tirba xwe , xwe hilavêjim , ji bo standina
 ستاندنا بو ژ ، هلائیژم خوه ، خوه ترپا ژ شه خوه
 welatê xwe!! ji bo standina welatê xwe!! ,.

..... خوه ولاتی ستاندنا بو ژ خوه ولاتی

Dr. Zamiran Ali Bedir-Kan

Dibistan

دبستان

Dibistan ew der e qo em tê de dixwînin. Weq
 وک . دخونین ده قی ام کو دره او دبستان
 dibistana gundê me.

مه گندی دبستانا .

Di dibistanê de mamhoste û zarowên gundi hene.

هه گندی زارووین و مامهسته ده دبستانی د

Ji zarowên dibistanê re şagirt dibêjin. Ez ji

ژی از . دیژن شاگرت ره دبستانی زارووین ژ

şagirtêq im. Lewra qo diçim dibistanê û dixwînim .

دخوینم و دبستانی دچم کو لورا .م شاگرتکم

Her rûj subehî şagirtan qitêb, defter û kelemên xwe

خوه قلمین و دفتر ، کتیب شاگرتان صبهی روژ هه

didin hev û diçin dibistanê .

دبستانی دچن و ههف ددین

Mamhoste dersa şagirtan dibêjit, şagirt guhdar dibin,

دین کهدار شاگرت ، دیژت شاگرتان درسا مامهسته

kenc bala xwe didin qo rind têbigehin û hîn bibin .

بین هین و تیبگهن رند کو ددین خوه بالا قنج

Mamhoste di ciheqî bilind de rûniştiye, jê re diyaroq
 دیارەك ره ژى، رونشینه ده باند جهكى د مامهوسته
 dibêjin .

• دپیژن .

Şagirt li rex hev li ser rûnişteqan rûnişti ne. Li ber
 بر ل، رونشینه رونشکان سر ل ههـ رخ ل شاکرت
 şagirtan berqêşq hene.

• ههـ برکیشک شاکرتان

Li ber min jî berqêşqeq heye. Gava ders quta dibe,
 ده کتا درس کاڤا . هیه برکیشک ژى من بر ل
 berqêşqa xwe ber bi xwe ve diqîştim. qitêb, defter
 دفتر، کتیب، دکشینم شه خوه ب بر خوه برکیشکا
 û kelemên xwe lê de vedişerim, diçim hewşa
 حوشا دچم قدشیرم تیده خوه قلمین و
 dibistanê digel heval û hogirên xwe dileyizim .

دلپزم خوه وهوگرین و هقال دکل دبستانی

Dî qunceqê dersxanê de depreş heye. Depreş liser
 ل سر دپرش هیه دپرش ده درسخانێ کنجکه د
 sêpiqî suwarqirî ye .

• یه سوارگری سپیکی

Mamhoste, carinan, ji diyaroqa xwe datê û bi tebaşirê
 تباشیری ب و داق خوه دیاروکا ژ جارنان ، مامهوسته
 li ser depreşî dinivîsîne. Herçî qo devqî kenc
 قنج دککی کو هرچی . دنقیسینه دپرشى سر ل
 nayin seh qirin, bi nivîsandinê ji mere dide zanîn .
 • زانین دده ره مه ژ نفیساندنی ب، کرن صح ناین

Hin çaran ji şagirtan radiqe, dersên wan ji wan re
 ده ژوان وان درسين ،راد كه شاکرتان ژي جاران هه
 dide nivisandin û xeletên wan derdixîne û rast diqe.

• ده که راست و دردخینه وان خلتین و نڤيساندن دده
 Pêr manhoste li ser depreşî tîşteqî xweşqoq nivisandi bû.

بو نڤيساندن خواهشكوك تشتكی دپرشى سر ل ماموسته پير
 hêj di bira min de ye :

: به ده من بيرا د هيز

«Çiyayên bilind bê mij nabin

نابن مژ بی بلند چيابين»

Nêwalên qûr bê av nabin»

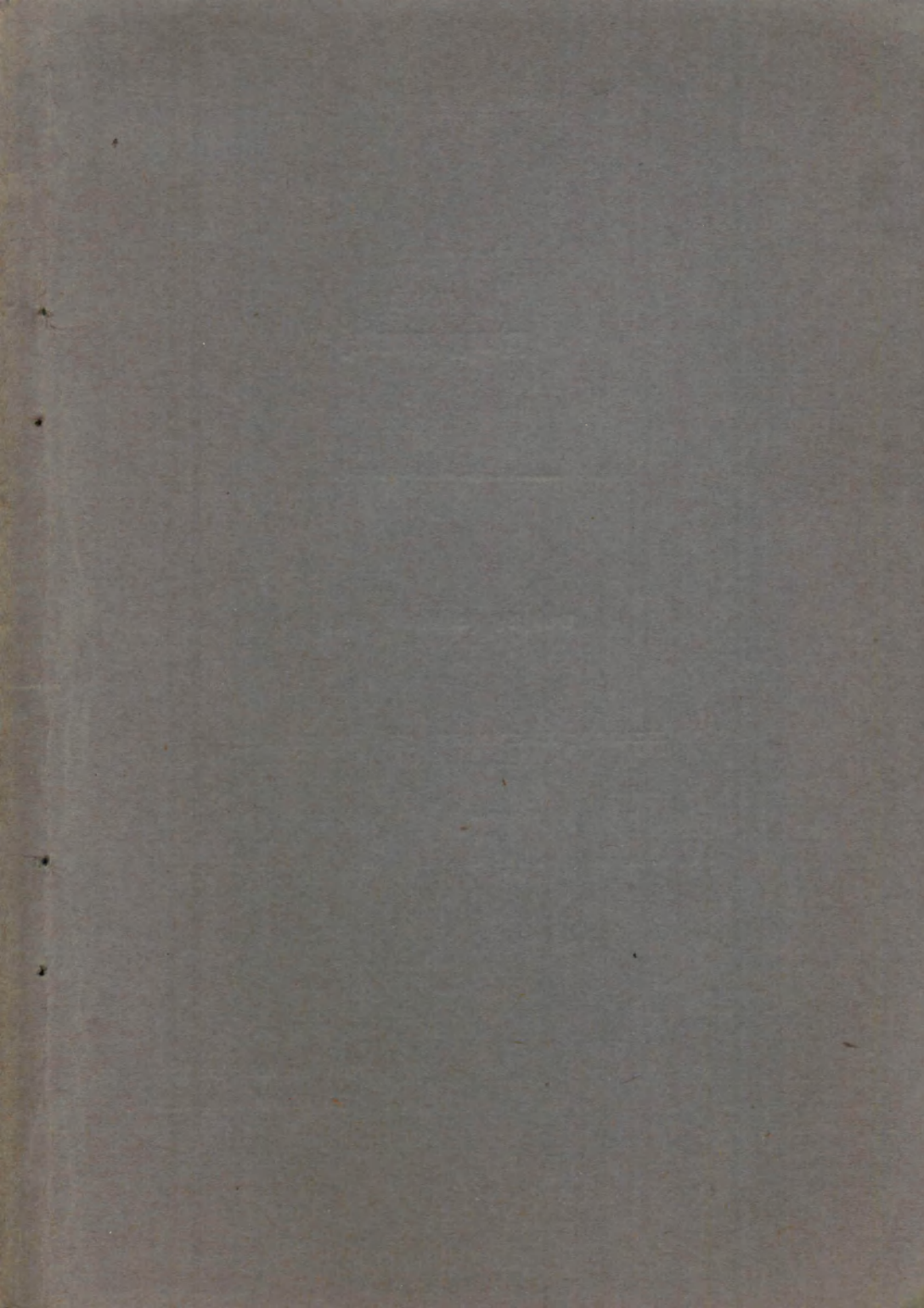
«نابن آف بی کور نوالين»

09
 AZI

INSTITUT KURDE DE PARIS

ENTRÉE N° 1833

HAWAR

Qovara Qurdi

Bi herfên nû û bi qurdiyeqe xwerû derdiqeve.
Heçî qo Hawarê dixwînin miletê xwe, zmanê
xwe pêşiya xwe nas diqin û diqarin bidin nas qirin.
Divêt Hawar bête jiyandin da qo biqarît qurdi
û qurdaniyê vejînit. Hawar: Taxa Qurdan-Şam

Civata Arîqariyê

JI BONA QURDÊN BELENGAZ

Divêt her qurd arîqariya civatê biqit da qo
civat ji biqarît arîqara qu dên belengaz bibil.

Serniveqa Civatê di Hestiçê de ye.

Nimînendeyê Civatê li Şamê Dr. Ehmed nafiz beg e.

Beha: 12,50 Kırûş Sûri — Prix : 2 fr. 50